

*Damian JARNICKI*¹

Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa

Wydział Humanistyczny

*Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach*²

damian_jarnicki@onet.pl

PRZEWARTOŚCIOWANIA I ADAPTACJE. EPILOG NORDYCKIEJ BEZALIANSOWOŚCI?

ABSTRAKT: Dowodów świadczących o przebudowie obecnego ładu międzynarodowego ciągle przybywa. Jednym z nich jest fakt „audytu bezpieczeństwa”, przeprowadzanego przez państwa skandynawskie prowadzące dotychczas politykę neutralności. Dyskurs społeczno-polityczny w Szwecji i Finlandii świadczy o tym, iż państwa będące dotychczas pod swoistą powłoką gwarancji międzynarodowych, na podstawie bardziej lub mniej znanych ogółowi powodów skonstatowały, iż być może nie jest to już czas prawa międzynarodowego, a czas realpolitik. To symptomatyczny proces, wymagający szerszego spojrzenia i przeanalizowania. Jest to szczególnie ważne w kontekście czasu, zdiagnozowanego przez autora jako era radykalnych przewartościowań i nieuchronnych adaptacji w materii doktryn i polityk bezpieczeństwa państw we współczesnym świecie. Swoistą rekonkwistę znaczenia w tych przewartościowaniach zalicza aspekt siłowy.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo międzynarodowe, polityka neutralności, Szwecja, Finlandia, NATO

REDEFINITIONS AND ADAPTATIONS. THE NORDIC NON-ALLIANCE EPILOGUE?

ABSTRACT: There is more and more evidence for the reconstruction of the current international order. One of them is “the security audit” conducted by the Scandinavian countries which maintain neutrality. Socio-political discourse in Sweden and Finland proves that the countries which so far have been under a kind of shell of the international guarantees, taking into account the arguments which the public opinion is more or less aware of, came to the conclusion on that perhaps this is no longer the time for the rule of international law, but it is the time for realpolitik instead. It is a symptomatic process which requires a broader look

¹ Damian Jarnicki – magister, doktorant Instytutu Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa w Zakładzie Bezpieczeństwa Międzynarodowego i Studiów Strategicznych Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Autor pracy magisterskiej pod tytułem: „Renesans mocarstwowości Federacji Rosyjskiej - bilans i prognozy”. Do zainteresowań badawczych autora należą: polityka zagraniczna i bezpieczeństwa głównych graczy na arenie międzynarodowej oraz ich systemy polityczne, materia siły, potęgi i hierarchii w stosunkach międzynarodowych, geopolityczne determinanty tych relacji, jak również anatomia współczesnych i przyszłych konfliktów.

² Siedlce University of Natural Sciences and Humanities.

and a deeper analysis. This is particularly important in the context of the time, diagnosed by the author as an era of radical redefinition and inevitable adaptations as far as the security doctrines and policies of the states in the contemporary world are concerned.

Key words: international security, policy of neutrality, Sweden, Finland, NATO

WPROWADZENIE

Stosunki międzynarodowe, są kompilacją pewnych powtarzalnych postaw, motywowanych określonymi obawami i dostrzeganymi szansami. Czasy pokoju są komfortowe. Często prowadzą do „strategicznej ociążałości”, wynikającej z wiary w dobre zamiary otoczenia. Gdy górę bierze strach, narody muszą dokonywać określonych wyborów. Esencję tych dylematów, w sposób bezpośredni ukazują szeroko opisywane w literaturze przedmiotu wydarzenia związane z wojną peloponeską oraz europejskim równoważeniem sił w XIX wieku. Historyczne doświadczenia, wynikające z zachowań Ateńczyków oraz Spartan, czy przede wszystkim Melijczyków, jak również Wielkiej Brytanii i Francji są przełożeniem tego, co dzieje się na oczach współczesnej społeczności międzynarodowej. Wojna peloponeska to w istocie przykład permanentnej wojny wielkich - których celem są wpływy i ambicję niezależności „mniejszych”. Formułę koncertu mocarstw należy traktować jako wyraz czujności państw. Ale też maksymalizację własnej siły i baczenie, by ktoś z najmocniejszych, nie wybił spoza „równych” i nie zdestabilizował korzystnego *status quo*³. Wielka polityka zatem, szczególnie w ostatnich 200-300 latach⁴, to historia geopolitycznej kalkulacji.

Szczególną odsłoną wyżej wymienionych procesów jest XXI wiek. Choć mechanizmy pozostają podobne, dużą zmianą jest niezwykła dynamika i wzajemne powiązanie procesów cywilizacyjnych. Labilność, tudzież przejściowość obecnego systemu międzynarodowego każe rozpatrywać go przez pryzmat, po pierwsze zagadki i implikacji ładu „post-waszynngtońskiego”⁵. Po drugie, przez pryzmat przesileni dotyczących konwersji polityk (na realistyczną, twardą) symptomatycznych państw, takich, jak Japonia⁶ czy ostatnio Szwecja i Finlandia, które zwracają uwagę na rosnący w ich przypadku „dylemat bezpieczeństwa”: „czyż bowiem nie zrobicie sobie wrogów z państw neutralnych, skoro zobaczą, jak z nami postępujecie, i dojdą do przekonania, że kiedyś także i ich zaatakujecie?”⁷.

W artykule tym samym, autor będzie poszukiwać odpowiedzi na pytanie, czym jest neutralność w świecie zglobalizowanego bezpieczeństwa i czy jest to mechanizm aktualny?

³ A. Gałganek, *Historia teorii stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 123-154, 496-501.

⁴ *Vide* W. Rojek, *Historia nowoczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2010.

⁵ H. Binkowski, *Amerykańskie wizje ładu międzynarodowego* [w:] T. Kubaczyk, M. Żyła (ed.), *Ład międzynarodowy w XXI wieku*, Warszawa 2016, s. 11-25.

⁶ T. Bednarzak, *Japonia stawia na odważniejszą politykę bezpieczeństwa. Ale to nie koniec japońskiego pacyfizmu*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Japonia-stawia-na-odwazniejsza-polityke-bezpieczenstwa-Ale-to-nie-koniec-japonskiego-pacyfizmu,wid,17201191,wiadomosc.html?ticaid=118314> (05.03.2017).

⁷ Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Ks. V (84-116), tłum. Kazimierz Kumaniecki, Warszawa 1998. <http://www.iphils.uj.edu.pl/~m.kuninski/Tukidydes%20%20WOJNA%20PELOPONESKA%20Dialog%20melijski.pdf>, (03.03.2017).

Przede wszystkim zaś: w jakim stadium znajduje się nordycka neutralność, czy można mówić o jej epilogu?

Zdaniem autora, ożywienie dyskursu na temat polityki bezpieczeństwa w Helsinkach i Sztokholmie jest próbą adaptacji do postępującej nieobliczalności realiów międzynarodowych. Trudno określić, czy jest to pewien zabieg dezinformacyjny, czy chęć zrewolucjonizowania utartego schematu bezaliansowości.

W Polsce tematyka neutralności w stosunkach międzynarodowych na gruncie naukowym dotychczas podejmowana była rzadko, przez nielicznych badaczy. Obecnie społeczność naukowa zaczyna poświęcać temu problemowi coraz więcej uwagi. Dzieje się tak m.in. poprzez działalność think-thanków. Za bardzo ważne pozycje literatury w tej tematyce należy uznać książki autorstwa Dariusza Popławskiego, pt. *Między bezstronnością a solidarnością. Polityka bezpieczeństwa europejskich państw neutralnych i bezaliansowych po zimnej wojnie* oraz Marty Kuźmiak - *Rola unijnych państw neutralnych w kształtowaniu bezpieczeństwa w Europie*.

Ambicją autora, jest zaktualizowanie wiedzy w omawianym temacie, ponieważ problematykę neutralności charakteryzuje ciągła dynamika.

PAŃSTWO W ŚRODOWISKU MIĘDZYNARODOWYM – DOBÓR METOD UCZESTNICTWA I PRZETRWANIA

Uniwersalnym katalogiem potrzeb bezpieczeństwa o proveniencji narodowej, są: ochrona i spełnianie egzystencjalnych potrzeb ludności-narodu; legitymizujące się poparciem społecznym władze, realizujące wewnętrzne (sprawiedliwie i egzekwowalnie-karnie) i (suwerennie) zagraniczne oblicza *raison d'État*. Jest to także korzystna koniunktura interakcji z innymi narodami⁸.

Bezpieczeństwo każdego narodu, podlega sprzężeniu szerszych interakcji systemowych⁹. Doświadczenie historyczne pokazuje, że systemem międzynarodowym rządzą określone meta-prawidłowości. Jednym z nich jest to, że tzw. „niewymagające” systemy dają możliwość przetrwania słabym podmiotom. Inne: mocne podmioty systemu uzyskują wyższość i możliwość rewolucjonizowania sytuacji systemowej. Przyszłość słabych podmiotów może przybrać formę asymetrycznej zależności bądź zmarginalizowania w relacjach z silniejszymi ośrodkami. Dlatego też, obecnie, kultura strategiczna głównych podmiotów ładu międzynarodowego, przekłada się na to, według jakich reguł toczy się międzynarodowa rywalizacja – a finalnie: jak zapewnia się bezpieczeństwo narodowe. Mówiąc obrazowo: poprzez handel międzynarodowy i rozwój, czy poprzez wyścig zbrojeń¹⁰.

⁸ M. Kamiński i inni, *Pojęcie bezpieczeństwa państwa* [w:] I. Oleksiewicz (red.), *Wymiar bezpieczeństwa państwa w dzisiejszym świecie*, Warszawa 2016, s. 23.

⁹ B. Buzan, R. Little, *Systemy międzynarodowe w historii świata*, Warszawa 2011, s. 469-475.

¹⁰ *Ibidem*, s. 524.

Te czynniki tworzą szczelną i synergiczną sieć systemowych wymogów funkcjonowania państwa na arenie międzynarodowej.

Rysunek 1. System międzynarodowy i polityki państw.

Źródło: Prpracowanie własne, na podstawie: S. Bieleń, *Polityki bezpieczeństwa państw*, „Teki Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych”, V/2010, Lublin, s. 68-92, <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TPol5/Bielen.pdf>, (07.03.2017).

Wspomniane interakcje systemowe, stanowią jednocześnie punkt odniesienia konstruowania i prowadzenia polityki bezpieczeństwa państwa. Te są przeważnie dostosowywane do możliwości danego państwa, które konfrontowane są (często także historycznie) ze strukturą obecnego systemu. Państwa w bilansie przeglądu strategicznego mogą obrać orientację multilateralną – współtworzyć strukturę bezpieczeństwa międzynarodowego wspólnie z innymi, bądź unilateralną, i próbować kreować ją w pojedynkę. Współtworzenie może odbywać się na drodze utrzymywania bilansu sił, kolektywnego odstraszania i sojuszniczych gwarancji. W tym udzielania i egzekwowania gwarancji neutralności. Wariant polityki „zdecydowanej” przyjmują państwa dominujące nad systemem (hegemonizm). Są one w stanie opozycyjnie do konsensusu międzynarodowego użyć siły (interwencjonizm), bądź pozostawać poza systemem (izolacjonizm)¹¹. Szczególnie interesująca płynność zachodzi obecnie między zdolnością odstraszania, aliansami a neutralnością.

W myśl, odzyskującego słusze miejsce w optyce patrzenia na otoczenie międzynarodowe – nurtu realistycznego, państwa mogą obrać kurs maksymalizacji własnego potencjału. Czyniąc to m.in. przez wchodzenie w zwiększające ich znaczenie aliansy. Mogą również współtworzyć hamujące wpływ anarchii międzynarodowej środowiska, struktury i organizacje. Robią to tym

¹¹ S. Bieleń, *Polityki bezpieczeństwa państw*, „Teki Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych”, V/2010, Lublin, s. 68-92, <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TPol5/Bielen.pdf>, (07.03.2017).

samym na użytek potrzeb i stabilności wewnętrznej, jak również projekcji zewnętrznej – zacierania luk we własnym potencjale¹².

Społeczność międzynarodowa na przestrzeni wieków starała się wypracować w stosunku do relacji międzynarodowych prawno-organizacyjne reżimy regulujące i sankcjonujące kwestię implementacji rozwiązań siłowych¹³. Mimo licznych prób nie udało się osiągnąć znacznych sukcesów. Metody siłowe, wracają, mimo zdelegalizowania wojen napastniczych¹⁴.

Państwami neutralnymi w stosunkach międzynarodowych są państwa decydujące się pozostawać bezstronnymi uczestnikami, nierzadkich animozji i konfliktów na świecie. Oznacza to stricte ich absencję w ugrupowaniach militarnych lub brak przyzwolenia na ich przedsięwzięcia na swoim terytorium (bezaliansowość). Formułę wieczystą tej ewentualności przybrały do tej pory rządy w Wiedniu i Bernie. Wśród opcji neutralności pozostaje jeszcze neutralność wojenna (czasowa)¹⁵. Jest także ewentualność będąca de facto wypadkową przyjętej swoistej doktryny państw w postaci polityki neutralności. Potwierdzić ją musi aprobata międzynarodowa w postaci aktu normatywnego. Tą opcją jest polityka neutralności – z którą kojarzy się Helsinki oraz Sztokholm¹⁶, a także mikro-państwa architektury międzynarodowej. Neutralność sama w sobie – nie obezwładnia państwa – nie rozbraja go – wręcz przeciwnie musi posiadać siły zbrojne do obrony neutralności. Co więcej, mimo braku gwarancji automatycznego mechanizmu *casus foederis* ze strony innego państwa, wynikającego z niepartycypowania w jakimś aliansie, pozostawia mu związany z własną armią - atrybut samoobrony. Choć nie może przyjść z pomocą innemu państwu, może prowadzić ono obronę swojego terytorium, bądź wykorzystać ofertę pomocy innego państwa¹⁷.

Marta Kowalicka rekapitułuje to zagadnienie, podkreślając jego dwa aspekty. Takie państwo wiąże „obrona własnej neutralności nawet przy użyciu siły” gdyż „sama niechęć do walki nie pomoże jej uniknąć”. Zastrzega również, iż wspomniana niechęć musi być ugruntowana, bowiem „na status neutralności państwo musi zapracować wiarygodnym dla innych oddaniem idei neutralności zanim jeszcze dojdzie do wybuchu wojny”¹⁸.

BAŁTYK W ASPEKTCIE NORDYCKIEGO BEZPIECZEŃSTWA

Współczesne bezpieczeństwo nordyckie było powiązane ze zmianami systemu międzynarodowego, jakie dokonywały się kolejno: w wyniku drugiej wojny światowej, zimnej wojny oraz jej zakończenia. Na obecny jego kształt wpływ miały zmiany środowiska

¹² A. Dybczyński, *Sojusze międzynarodowe*, Warszawa 2014, s. 127, 136-140.

¹³ M. N. Shaw, *Prawo międzynarodowe*, tłum. J. J. Gojło, S. Sawicki, Warszawa 2011, s. 686-702.

¹⁴ L. Antonowicz, *Podręcznik prawa międzynarodowego*, Warszawa 2011, s. 252.

¹⁵ A. Łazowski, A. Zawidzka-Łojek, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2011, s. 302.

¹⁶ *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, red. E. Cała-Wankiewicz, R. Podgórsańska, D. Wacinkiewicz, Warszawa 2011, s. 797.

¹⁷ K.J. Gruszczyński, C.T. Szyjko, *Prawo międzynarodowe publiczne. Vademecum studenta. Skrypt akademicki. How to beat the exam stress?*, Warszawa 2016, s. 175.

¹⁸ M. Kowalicka, *Polityka neutralności współcześnie*, „International Journal of Management and Economics” 15/2004, Warszawa, s. 174. file:///C:/Users/Marta/Downloads/Zeszyty_Naukowe_SGH-2004-9-15-174-188.pdf, (30.03.2017).

międzynarodowego po zakończeniu międzyblokowej rywalizacji i krystalizowanie się ładu pozimnowojennego. Kluczowe znaczenie ma także, geolokalizacja Bałtyku, centralnego punktu odniesienia bezpieczeństwa państw nordyckich, która spowodowała, że zajęły się one przede wszystkim, kwestiami rozwojowymi, które wypierały instytucjonalizację w dziedzinie bezpieczeństwa¹⁹. Nie można jednak pomijać faktu, że konferencje helsińskie miały swój duży udział w ustalaniu międzynarodowych kanonów pokoju. W latach dziewięćdziesiątych akwen znalazł się w niemalże całkowite w geopolitycznym okrążeniu przez państwa unijne²⁰, w tym częściowo przez państwa Sojuszu.

Ten stan rzeczy trwał do czasu, kiedy w XXI wieku na Kremlu przypomniano sobie o strategicznej randze akwenu i szeregu geostrategicznych przesłanek istotnych dla tak ważnej dla Rosji kalkulacji dotyczących aktualnego układu sił. Szczególnie we wschodniej części Bałtyku. Wymieć tu należy takie przesłanki, jak wszystkie konsekwencje wynikające z obecności Litwy, Estonii i Łotwy w Sojuszu Transatlantyckim (np. ćwiczenia z państwami zachodnimi, modernizacja ich potencjałów militarnych) lub też ze zmian otoczenia strategicznego rosyjskiej eksklawy - Obwodu Kaliningradzkiego, które jak można obserwować w ostatnich latach, zmusiły Kreml do jego znacznej militaryzacji i instrumentalizowania, jako narzędzie wywierania presji - szczególnie wobec inicjatyw natowskich we wschodniej Europie²¹.

Kolejną cezurą była nagła erupcja współczesnych problemów wokół relacji rosyjsko-ukraińskich. Od tego czasu notuje się powrót Bałtyku, jako akwenu wkalkulowanego w nową rywalizację mocarstw. Wyjątkowo sugestywne scenariusze rosyjskich manewrów, podczas których wykorzystano bombowce strategiczne, nie odżegnując się od ekstrawaganckich i ryzykownych zachowań, mogących w każdej chwili zakończyć się brzemienym incydentem, zdaniem wielu zbudowały wśród państw nordyckich przeświadczenie o rozpoczęciu poważnej debaty nad aktualnością ich doktryny i systemu bezpieczeństwa²².

Należy ponadto pamiętać, iż o nordyckiej percepcji otoczenia w coraz większym stopniu może decydować geopolityczna roszada, z której dynamizowaniem świat ma do czynienia między równoleżnikami „Dalekiej Północy”²³. Helsinki i Sztokholm są bezpośrednimi, styczniymi

¹⁹ Vide I. Śmigierska-Belczak, *Instytucjonalizacja stosunków międzynarodowych w regionie Morza Bałtyckiego*, Toruń 2014.

²⁰ T. Szubrycht, *Bałtyckie wymiary bezpieczeństwa*, Gdynia 2010, s. 114-115.

²¹ H. Bukowiecka, *Polityka Federacji Rosyjskiej w regionie Morza Bałtyckiego*, Toruń 2012, s. 86-138.

²² J. R. Schindler, *Kremlin provocation and war games risk real war*, <http://observer.com/2016/05/kremlin-provocations-and-war-games-risk-real-war/>, (12.03.2017).

²³ Od początku XXI wieku ma miejsce skokowe (naukowe i polityczne) zainteresowanie regionem arktycznym. Jest to powodowane zmianami klimatycznymi, które otwierają przed społecznością międzynarodową możliwość eksploatacji surowców naturalnych, szacowanych nawet na 30% ogólnych zasobów na ziemi w przypadku gazu i około 15 % w przypadku ropy naftowej. Topniejące lody Arktyki mogą ponadto zrewolucjonizować światowy handel, kończąc prymat południowego szlaku ze Wschodu na Zachód, skracając trasę o kilka tysięcy kilometrów trasą arktyczną. Tym samym, zajęcie dogodnej pozycji w tej rywalizacji jest rywalizacją o randze strategicznej. Obecnie, coraz większa liczba państw włącza się w tę rywalizację. Są to nie tylko państwa „arktycznej piątki” - państw zlokalizowanych geograficznie w sąsiedztwie północnego bieguna ziemi, ale także np. Chin, Indii, czy Japonii, których dotyczy szczególnie aspekt zmian w aspekcie handlowym. Jednak obecnie, to Rosja prezentuje największą determinację na tym obszarze, prowadząc kampanię - odwołującą się do argumentów naukowych i prawnych na rzecz udokumentowania swoich racji do opisywanego obszaru, jednocześnie intensywnie

państwami tych przeobrażeń. Muszą uwzględniać to, że mogą zostać wciągnięte w ewentualną eskalację rywalizacji, jako np. członkowie UE lub właśnie z racji uwarunkowań geostrategicznych. Arktyczna arena jest ważna dla nordyckiego bezpieczeństwa, z punktu widzenia otwarcia kolejnego frontu geopolitycznej ekspansji przez Rosję. Jej determinacja wybiega daleko poza dostępne każdemu państw „arktycznej piątki” instrumenty prawno-naukowe²⁴.

REWIZJA SKUTECZNOŚCI I AKTUALNOŚCI DOTYCHCZASOWYCH ZAŁOŻEŃ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA W SZWECJI I FINLANDII

Sekwencje wymienionych zdarzeń przeformułowały dotychczasowy status najbliższego środowiska strategicznego Szwecji i Finlandii. Spowodowało to włączenie akwenu bałtyckiego do obszarów geostrategicznych głównego nurtu, w pewnym sensie zakłóciło komfort bezpiecznej izolacji. Przyspieszyło reinterpretację założeń polityki neutralności obu państw²⁵. Neutralność ta ma w istocie wspólny mianownik, lecz należy dostrzegać również cechy, które powodują jej nieco inne traktowanie w obu stolicach.

Fińska koncepcja neutralnej polityki zagranicznej powstała i przez większość czasu funkcjonowała w odniesieniu i koincydencji ze stanowiskiem radzieckiego supermocarstwa. Przez cały okres zimnej wojny, pragmatyczna (nieoficjalna) uległość gospodarcza i polityczna, kanalizowała i satysfakcjonowała geopolitycznie Moskwę, neutralizując potrzebę aliansowej przynależności militarnej Helsinek. Umożliwiła m.in. jej mediacyjną i organizacyjną rolę w pertraktacjach KBWE. Krach ZSRR zdeaktualizował „finlandyzację” polityki Helsinek i otworzył furtkę do stopniowego okrajania neutralności do militarnego niestowarzyszenia. Wstępując bowiem, w szeregi UE, postawa neutralności nie byłaby możliwa. Pro integracyjnym tendencjom, krok w krok, towarzyszyło akcentowanie – po pierwsze jednoznacznie autonomicznej („niezależnej”), następnie artykułowanej nieco enigmatycznie – „skutecznej” obrony²⁶. Jednocześnie, kolejne rządowe dokumenty analityczne i strategiczne sygnalizowały geometryczny wzrost zainteresowania opcją aliansowości. Warto podkreślić również, pomnażanie doświadczenia nabytego podczas niekolidującej z istotą bezaliansowości aktywności misyjnej w ramach Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. W efekcie, wielu ekspertów mówi o Finlandii w kontekście „postneutralności”, choć bliższe prawdy zdaje się spostrzeżenie o pragmatyzmie. Konkretnie

militaryzując północną część swojego terytorium; Zob. szerz. *The future of the Arctic region. Cooperation or confrontation?*, Advisory Council on International Affairs, No. 90, September 2014, <https://aiv-advies.nl/download/1025edd3-bb95-4885-bdd0-5c77daa1cd8f.pdf>, (12.03.2017).

²⁴ Vide J. Symonides, *Wyznaczanie granic obszarów morskich w Arktyce. Spory delimitacyjne i ich rozwiązywanie* [w:] J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz (red.), *Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2015, s. 467-489.

²⁵ K. Kasprzak, *Szwecja i Finlandia w obliczu planów przystąpienia do NATO* [w:] P.A. Leszczyński, A. Chabasińska (red.), *Z zagadnień bezpieczeństwa Polski i współczesnego świata*, Gorzów Wielkopolski 2016, s. 61-62.

²⁶ K. Dośpiał-Borysiak, *Polityka Szwecji i Finlandii w regionie Morza Bałtyckiego*, Łódź-Toruń 2007, s. 131-144, 156-160.

o polityczno-militarnym operowaniu, między minimalistyczną neutralnością, a jednak przeważającym niezaangażowaniem²⁷.

Rewitalizacja kwestii blokowej Szwecji, powraca po prawie 200 latach. *De facto*, z tego samego powodu (pod wpływem tego samego podmiotu), z którego w 1834 roku zdecydowano się w Sztokholmie na proklamację polityki neutralności. W jednym i drugim przypadku impulsem był i jest gracz ze wschodu – Rosja. Do chwili obecnej, szwedzki profil polityki neutralności (a właściwie jedynie bezaliansowości) miał charakter instrumentalny, by nie rzecz oportunistyczny. Nie zmienia to jednak faktu jego dużej skuteczności. Historia szwedzkiej polityki neutralności to historia neutralności sekwencyjnie przeplatanej m.in. kooperacją z Nazistami w trakcie II wojny światowej czy fasadową neutralnością w okresie zimnej wojny, za którą oprócz dopuszczalnej budowy powiązań gospodarczych, krył się tajemny transfer sprzętu wojskowego. Jednak to również historia antywojennie nastawionego społeczeństwa, które - co realizował rząd (również mediacyjnie), internacjonalistycznie i aprobatywnie odnosiło się do delegowania swojego potencjału w regiony zapalne, gdzie było trzeba budować pokój²⁸. Jednocześnie, wraz z 2002 rokiem, okazyjna polityka neutralności została ostatecznie zredukowana do mniej zobowiązującej bezaliansowości. Na kolejną dekadę zaprogramowano nowy filar bezpieczeństwa. Była to aktywna i czujna bezaliansowość. Przejawiała się w budowaniu potencjału obronnego, ale też produkcji i sprzedaży uzbrojenia. Jawiła się, jako etap międzynarodowego udzielania się Szwecji, przy jednoczesnym obserwowaniu otoczenia – z uwzględnieniem szczególnie niepokojącego kierunku wschodniego²⁹.

Istotnie, nie do pominięcia pozostaje fakt, iż przez swoje działania na europejskim niebie i w akwenach „Starego Kontynentu”, w nie mniejszym stopniu poprzez światowe media, rosyjska działalność nie zanegowała neutralności Austrii, Szwajcarii, czy Irlandii, znajdujących się na mniej eksponowanych geostrategicznych sektorach. Zauważalne jest natomiast, że w rosyjskiej percepcji sytuacji Sztokholm i Helsinki już od dawna nie figurują, jako państwa neutralne³⁰.

Uczciwie należy stwierdzić, że po ponad 20 letniej kooperacji z NATO, nordyckie stolice są najbliżej niż kiedykolwiek w historii ostatecznego zerwania z resztkami neutralności³¹. Czy świadczy to jednak o tym, że tak się stanie i następnym krokiem jest przynależna blokowo przestrzeń nordycka?

W przypadku jednego i drugiego państwa, szalę aliansowości przechylać może charakter interakcji tych państw z NATO, szczególnie w ciągu kilku ostatnich lat. Z oficjalnego komunikatu NATO, który można przeczytać na stronie Organizacji „kamieniami milowymi” dla

²⁷ M. Kuźmiak, *Rola unijnych państw neutralnych w kształtowaniu bezpieczeństwa w Europie*, Łysomice-Toruń 2013, s. 452-505.

²⁸ K. Dośpiał-Borysiak, *Polityka Szwecji i Finlandii...*, *op. cit.*, s. 105-131, 156-160.

²⁹ M. Kuźmiak, *Rola unijnych...*, *op. cit.*, s. 347-419.

³⁰ K. Zuchowicz, *Cena neutralności czyli jak Skandynawia szykuje się do wojny*, <http://natemat.pl/141621,cena-neutralnosci-czyli-jak-skandynawia-szykuje-sie-do-wojny>, dostęp w dniu: 08.03.17.

³¹ J. Pyykönen, *Nordic Partners of NATO: How similar are Finland and Sweden within NATO cooperation?*, Helsinki 2016, s. 125, http://www.fiia.fi/en/publication/616/nordic_partners_of_nato/, (08.03.2017).

relacji Helsinki-NATO było m.in. przystąpienie Finlandii do PdP w 1994 roku, przekazanie fińskiego potencjału na rzecz misji ISAF w 2002 roku, czy rosnąca frekwencja fińskich żołnierzy przy okazji kolejnych misji oraz sojusznicych manewrów („Steadfast Juncture” 2012, „Steadfast Jazz” 2013). Po kryzysie krymskim, eskalacji konfliktu w Donbasie, podczas szczytu NATO w Walii miała miejsce proklamacja bezprecedensowego dokumentu, jakim jest „Host Nation Support”, zapowiadający ni mniej, ni więcej „taktyczną gościnność” wobec potencjalnych potrzeb cywilno-wojskowych Sojuszu. Dotyczy to także państw nordyckich. Innym aspektem jest wyraźna intensyfikacja bezpośrednich konsultacji, dyskusji oraz briefingów na najwyższym szczeblu NATO z przedstawicielami Finlandii – Sekretarzy Generalnych NATO i np. szefa Komitetu Wojskowego NATO z kolejno prezydentami, ministerstwami obrony i spraw zagranicznych Finlandii³².

W zasadzie analogiczną drogę przebyła Szwecja, której perspektywy dotyczące procedury członkowskiej NATO są nieodłączne z fińskimi. Podobnie jak sąsiad, Szwecja wypełniała zadania związane z Partnerstwem dla Pokoju. „Utrzymywała pokój” w Bośni i Hercegowinie, Kosowie i Afganistanie. Odróżniła się od Finlandii, np. uczestnictwem w misji w Libii, w trakcie Arabskiej Wiosny. Tak jak sąsiad partycypuje w manewrach morskich (m.in. „Brilliant Mariner 2008”) czy rozbudowanych ćwiczeniach „Steadfast Jazz”. Terytorium szwedzkie jest również zadeklarowane, jako arena potencjalnego przemarszu i działań NATO. Tożsamo, mają miejsca intensywne spotkania z m.in. generalicją i decydentami natowskimi³³.

O zmianie fińskiego podejścia wobec problematyki akcesyjnej do NATO świadczą słowa fińskiej analityczki stosunków międzynarodowych - Kristi Raik. Stwierdza ona, iż rzeczywiście, w fińskiej debacie publicznej zostało jasno zarysowana relatywna dezintegracja fińskiego środowiska bezpieczeństwa i pojawiły się głosy, że dotychczasowy status nie może być dłużej gloryfikowany. Jej zdaniem, w Helsinkach rozumie się stanowisko, chociażby Wilna. Jednak dodaje, że w porównaniu z głośnym antyrosyjskim dyskursem litewskim i relatywnie małą konsekwencją w czynach jej administracji, Finlandia choć podziela litewską percepcję, stawia na pragmatyzm. Konstruuje swój potencjał odstraszenia bez zbędnego rezonansu. Cementuje sieć relacji zachodnich, jednakże w swoją politykę wkalkulowuje, antycypując - kontrposunięcia rosyjskie³⁴. Na taką ewentualność Finlandia dysponuje potencjałem rozwinięcia około 250 tysięcy rezerwistów, stale instruując ich i społeczeństwo, np. poprzez instruktaże o procedurach na rzecz realizacji „czarnego scenariusza”³⁵.

³² *Relations with Finland*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm, (25.03.2017).

³³ *Relations with Sweden*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52535.htm, (25.03.2017).

³⁴ K. Popławski, *Wywiad z Kristi Raik: Finlandia buduje swój potencjał obronny bez robienia szumu*, <http://przekladbaltycki.pl/3648,raik-finlandia-buduje-swoj-potencjal-obronny-bez-robienia-szumu.html>, (09.03.2017).

³⁵ T. Bednarzak, *Finlandia odchodzi od militarnej neutralności. Z obawy przed Rosją zacieśnia więzy obronne z resztą Zachodu*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Finlandia-odchodzi-od-militarnej-neutralnosci-Z-obawy-przed-Rosja-zaciesnia-wiezy-obronne-z-reszta-Zachodu,wid,18488467,wiadomosc.html?icaid=11823d>, (09.03.2017).

O podobnej formie przygotowania na widmo ostatecznej dezintegracji bezpieczeństwa bałtyckiego można mówić w przypadku Szwedów. Tam również ogólnie instruuje się, społeczeństwo i administrację, przy użyciu publikowanych broszur, czy komunikatów medialnych na ewentualność wspomnianych scenariuszy³⁶. Wyrazem szwedzkiej refleksji strategicznej jest szeroko (jak na dotychczasową szwedzką specyfikę geopolityczną) projektowany program, dotyczący szwedzkiej obronności. Jego horyzont to 2020 rok. Jednym z jego aspektów jest zmodernizowanie uzbrojenia. Począwszy od militarnego wyposażenia pojedynczego żołnierza, przez jednostki morskie, powietrzne i np. artyleryjskie. Ważnym wektorem bałtyckiego bilansu geostrategicznego będzie również zaakcentowane w dokumencie szwedzkie remilitaryzowanie Gotlandii³⁷. Zabezpieczając swoje państwo na wypadek dalszej eskalacji, szwedzki rząd podjął również kroki w sprawie objęcia rocznika 1999 obowiązkiem odbycia służby wojskowej, wracając tym samym do modelu armii poborowej³⁸.

Echem postępu w relacjach natowsko-nordyckich mogą być ustalenia Szczytu Sojuszu, który odbył się w lipcu 2017 roku w Warszawie. Był on niewątpliwie przełomowy, choć zdaje się, że nie dla Szwecji i Finlandii. Raport końcowy został zogniskowany bowiem wokół realnej militaryzacji wschodniej flanki NATO. Głównie poprzez obecność pancernego potencjału i dowództwa USA w Polsce, poprzez zdecydowaną reakcję na spektrum hybrydowego zagrożenia, czy zapowiedź wypracowania skoordynowanej metodyki odpowiedzi. Przełomem i novum w natowskiej percepcji środowiska międzynarodowego jest uznanie cybersfery, jako obszaru regularnych działań wojennych. Oprócz tego, prolongowano dalszą stabilizację Afganistanu i pracę nad autonomizacją jego personelu bezpieczeństwa. Oficjalnie proklamowano również system finansowego wsparcia dla strukturalnego rozwoju Ukrainy. Zaakcentowano potrzebę włączenia NATO w rozwiązanie kryzysu migracyjnego i rozpoczęcie kampanii „Sea Guardian”, jak również wsparcie szkoleniowe i logistyczne Tunezji oraz Jordanii³⁹. Zauważono, doceniono i w pewnym stopniu zmotywowano ponadto, do dalszego pro-natowskiego wysiłku, w sposób szczególny Tbilisi⁴⁰. Nawiązanie do Helsinek i Sztokholmu pojawia się w punkcie 23 deklaracji i nie można z niego wnioskować nic, ponad utrzymanie obecnej linii kooperacji, która nie powinna wykraczać poza: „(...)

³⁶ Szwedzi szykują się do wojny z Rosją. Władze wydały instrukcje, <https://www.wprost.pl/swiat/10035141/Szwedzi-szykuja-sie-do-wojny-z-Rosja-Wladze-wydaly-instrukcje.html>, (25.03.2017).

³⁷ K. Sobczyk, *Polityka bezpieczeństwa Szwecji - neutralność i bezaliansowość oraz ich perspektywy w obliczu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 4/2015, s. 56-61, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/36_KBN_SOBCZYK.pdf, (25.03.2017).

³⁸ A. Chandler, *Why Sweden brought back the draft?*, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/03/sweden-conscription/518571/>, (10.03.2017).

³⁹ P. Maciążek, *10 najważniejszych decyzji podjętych na szczycie NATO w Warszawie*, <http://www.defence24.pl/405893,10-najwazniejszych-decyzji-podjetych-na-szczycie-nato-w-warszawie>, (25.03.2017).

⁴⁰ *13 najważniejszych decyzji szczytu NATO w Warszawie*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/szczyt-nato-w-warszawie-13-decyzji-sojuszu,659813.html>, (25.03.2017).

regularne konsultacje polityczne, wspólną świadomość sytuacyjną i wspólne ćwiczenia, w celu sprawnego i skutecznego reagowania na wspólne wyzwania”⁴¹.

Czy natowska ostrożność, związana jest z rosyjskim zdecydowanym sprzeciwem, wobec jakiegokolwiek dalszego rozszerzania Sojuszu? Przytaczanej nadaktywności dotyczącej percepcji szwedzkiego i fińskiego bezpieczeństwa, towarzyszy niezbyt wysublimowana narracja polityczna, przeradzająca się momentami w ultimatum, jakie daje krajom nordyckim rosyjska dyplomacja. W wypowiedziach rosyjskich dyptomatów, „wyrazom zrozumienia dla kanonów suwerennej polityki” tych państw, towarzyszą przyległe zapewnienia o „konieczności podjęcia odwetowych kroków” służących zapewnieniu rosyjskiego bezpieczeństwa⁴².

Te, zdaniem Jakuba Palowskiego mogą przyjąć niezwykle szeroką formułę. Stopniuje on, iż w pierwszej kolejności – co w zasadzie odbywa się już na oczach społeczności międzynarodowej – Rosja może posunąć się do ukrócenia nordyckich aspiracji i pozostawienia ich w geopolitycznym buforze między Sojuszem a swoimi granicami, przy pomocy bezpiecznego instrumentarium, o intensywności poniżej pułapu wojennego. W istocie, w Sztokholmie już odnotowuje się aktywność pochodzącą z rosyjskich serwerów. Na froncie informacyjnym, stosuje się przez Rosję kontestację polityki migracyjnej lub przede wszystkim hiperbolizację szwedzkich planów związanych z NATO. Na przykład ewentualność objęcia Sztokholmu parasolem nuklearnym przez USA, w czym znaczny udział mogą mieć rosyjskie specsłużby (vide zapisy raportu szwedzkiej specsłużby „SÄPO”⁴³). Rosnące poczucie dyskomfortu percepcji związanej z poczuciem zagrożenia militarnego sugerować może dość pochopna i intensywna modernizacja techniczna szwedzkich sił zbrojnych⁴⁴.

Szwecja i Finlandia biorą od ponad 3 lat udział w nakładaniu sankcji na Rosję. W odniesieniu do reszty Europy, geopolityczny obwód Bałtyku, m.in. Polska, Litwa i właśnie Nordycy byli od początku stanowczy wobec konieczności nałożenia sankcji na Rosję (mimo małej odległości i relatywnie znacznego powiązania ekonomicznego⁴⁵). W przypadku Szwecji nie oznaczających jednak takich reperkusji, jak w przypadku Helsinek⁴⁶, które poza sankcjami rozwijają m.in. swój energetyczny atom w oparciu o rosyjskie zasilanie

⁴¹ Deklaracja końcowa szczytu NATO w Warszawie. Nieoficjalne tłumaczenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych, „Bezpieczeństwo Narodowe”, I-IV 2016, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/37-40_KBN_Deklaracja_szczytu.pdf, (26.03.2017).

⁴² G. O'Dwyer, *Russia issues fresh threats against unaligned Nordic States*, <http://www.defensenews.com/story/defense/international/2016/05/05/russia-issues-fresh-threats-against-unaligned-nordic-states/83959852/>, (20.03.2017).

⁴³ D. Niewdana, *Szwecja zmierz ku NATO?*, <http://obronnosc.pl/2016/06/06/szwecja-zmierza-ku-nato/>, (25.03.2017).

⁴⁴ J. Palowski, *Rosja chce utrzymać Szwecję poza NATO. Posunie się do militarnej agresji*, <http://www.defence24.pl/525010,rosja-chce-utrzymac-szwecje-pozza-nato-posunie-sie-do-militarnej-agresji>, (20.03.2017).

⁴⁵ J. Ćwiek-Karpowicz, S. Secrieru (red.), *Sankcje i Rosja*, „PISM”, Warszawa 2015, s. 33, https://www.pism.pl/files/?id_plik=19044, (28.03.2017).

⁴⁶ S. Steffen, I.D. Metzner, *Szwecja i Finlandia w NATO? Wszystko zależy od Putina*, <http://www.dw.com/pl/szwecja-i-finlandia-w-nato-wszystko-zale%5BCy-od-putina/a-17522534>, (30.03.2017).

technologiczne⁴⁷. Już jakiś czas temu o „szwedzkim szpagacie” pisała Justyna Gotkowska. Kilka lat później śmiało można mówić o „nordyckim szpagacie” bezpieczeństwa. Jego fundamentem jest rozdarcie, co do słuszności wyboru obecnego wariantu postępuję. Niechybnie zbliża się czas decyzji. W innym przypadku, przedłużająca się labilność, może być dla tych państw niekorzystnie wizerunkowa i wpłynąć na ich pewną izolację. Można oczekiwać też pewnych implikacji realnych, jak ewentualne zapóźnienia w procedurze modernizacyjnej armii.

Tym samym chodzi o decyzję, dostępną z kilku możliwości⁴⁸:

- obronimy się (lub odstraszymy Rosję) wiążąc sojusz z będącym sąsiadem w podobnej do nas sytuacji?;
- forsujemy skandynawsko-nordycki minilateralizm - NORDEFKO?;
- kontynuujemy bezaliansowość, stawiając na asertywne i autonomiczne zbrojenia?;
- twierdzimy - „nie jesteśmy dla Rosji Pribałtiką lat dziewięćdziesiątych, ani współczesną Ukrainą” - wchodzimy do NATO - nie zareagują”?
- czy opieramy nasze bezpieczeństwo o geopolityczno-technologiczną współpracę z Waszyngtonem?

Bardzo ważny zdaje się w całej debacie o nordyckim scenariuszu readaptacyjnym do nowych realiów bezpieczeństwa - głos i percepcja sytuacji w Waszyngtonie - depozytariusza Traktatu Waszyngtońskiego i państwa, stanowiącego fundament NATO. Zdaniem Luke Coffeya i Daniela Kochisa, USA muszą obrać adekwatną do sytuacji postawę. Jak stwierdzają autorzy, amerykańscy politycy i wojskowi muszą wysłać „odpowiednie komunikaty”. Zarówno, uwzględniając wsparcie aliantów, jak i modulowanie napięcia z Moskwą. Waszyngton prowadzi w tym kontekście obecnie strategiczną deliberację, między:

- w trybie przyspieszonym (na modłę zimnowojenną) - dozbroić całe NATO,
- przekonać Nordyków do akcesji sojuszniczej,
- zmobilizować Nordyków do stanowczej postawy, wespół z „Pribałtiką”,
- przygotować plan ochrony najbardziej wysuniętych sojuszników - wschodnich Bałtów przy pomocy Polski,
- bądź założyć, że będą musieli przygotować unilateralne plany ewentualnościowe w tym regionie⁴⁹.

Johan Ellend twierdzi, że status relacji nordycko - natowskich pozostanie przyjazny, ale prawdopodobnie nie skończy się militarnym stowarzyszeniem. Realne natomiast jest to, że pozostanie stowarzyszeniem mentalnym, choć to faktyczne dodatkowo zasililiby potencjał

⁴⁷ P. Szymański, *Bliższa współpraca obronna Finlandii i USA w cieniu SU-27*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-10-12/blizsza-wspolpraca-obronna-finlandii-i-usa-w-cieniu-su-27>, (29.03.2017).

⁴⁸ J. Gotkowska, *Szwedzki szpagat. Polityka obronna Szwecji a region Morza Bałtyckiego*, „OSW”, 33/2013, Warszawa, s. 27-32, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw-33_pl_net.pdf, (18.03.2017).

⁴⁹ L. Coffey, D. Kochis, *The role of Sweden and Finland in natos defense of the Baltic States*, <http://www.heritage.org/research/reports/2016/04/the-role-of-sweden-and-finland-in-natos-defense-of-the-baltic-states>, (28.03.2017).

(również przemysłu obronnego⁵⁰) geostrategii obrony północno-wschodniego obszaru NATO (wyspy Gotlandia, Aland). W tym także Pribaltiki. W przekonaniu Ellenda, górę w rozważaniach państw nordyckich wziąć może konstatacja, iż tradycja bezaliansowości pozwoliła jej na pokojowe, gospodarcze prosperity. Po drugie, ewentualne stowarzyszenie zniweluje, bądź wyeliminuje możliwość realizacji sztandarowych ról na arenie międzynarodowej (np. mediacje, obserwacje). A po trzecie, podminuje Moskwę i sprowokuje realne niebezpieczeństwo⁵¹. W tej sytuacji bezpieczną alternatywą jawi się bądź, co bądź, rozwijanie amerykańskiej przychylności wobec duetu nordyckiego, jaką wyrażają np. manewry w formacie natowsko-nordyckim, nordycko-natowskim i te organizowane przez Nordyków, gdzie zapraszani są Amerykanie⁵².

Osią ewolucji debaty nad przewartościowaniami polistrategii Szwecji i Finlandii są ponadto dwa aspekty ich polityki wewnętrznej. Píše o nich Maria Savel z „World Politics Review”. Chodzi tu o kwestię symboliki 2% PKB na obronność członków NATO. I tak, niezadowoleni z obecnych pułapów finansowania pozostałych członków Sojuszu – Amerykanie, mogą nie chcieć przyjąć kolejnego beneficjenta bezpieczeństwa. Szczególnie w sytuacji, gdy wyzwania rosną i zapotrzebowanie jest raczej na jego emiterów – czyli państwa więcej wnoszące do Sojuszu, aniżeli otrzymujące. Po drugie karkołomną kampanią lobbystyczną może okazać się przekonanie samych Szwedów i Finów do poparcia idei aliansowości. Mimo upowszechnienia percepcji jakościowej zmiany bezpieczeństwa, jakie odnotowują sondaże, m.in. realizowane w 2015 roku, nie ma konsensusu polityczno-społecznego na tym gruncie. Dostrzegalna jest tu ponadto interesująca prawidłowość.

Kiedy szwedzkie społeczeństwo notuje duży wzrost poparcia (z 17 na 40% porównując z rokiem 2012), o kategorycznym wykluczeniu aspiracji mówi szwedzki establishment polityczny. Fińscy politycy zaś, są nastawieni generalnie entuzjastycznie wobec wstąpienia do NATO, zaś fińskie społeczeństwo jest sceptycznie zorientowana wobec tej modyfikacji strategicznej (40% zdecydowanie na nie, niemalże podwojenie wskaźnika niezdecydowanych)⁵³.

ZAKOŃCZENIE

Reasumując, należy stwierdzić, że neutralność w ładu międzynarodowym XXI wieku, ładu mocno zdywersyfikowanym pod kątem ośrodków wpływów, będzie zagadnieniem coraz trudniejszym, lecz wciąż mogącym mieć rację bytu. W konglomeracie interakcji, ścierania się różnych frontów geopolitycznych, potrzebne są bowiem bufory i przynajmniej

⁵⁰ T. Walat, *Gołębek wojny. Pokojowa Szwecja sprzedaje najwięcej broni*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1525889,1,pokojowa-szwecja-sprzedaje-najwiecej-broni.read>, (19.03.2017).

⁵¹ J. Eellend, *Friends, but not allies. Finland, Sweden and NATO in the Baltic Sea*, <http://www.fpri.org/article/2016/06/friends-not-allies-finland-sweden-nato-baltic-sea/>, (28.03.2017).

⁵² J. Gotkowska, P. Szymański, *Proamerykańska bezaliansowość. Szwecja i Finlandia rozszerzają współpracę wojskową z USA*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2016-04-01/proamerykanska-bezaliansowosc-szwecja-i-finlandia-rozszerzaja>, (18.03.2017).

⁵³ M. Savel, *Finland and Sweden walk a fine line between NATO and Russia*, <https://rusi.org/publication/newsbrief/finland-and-sweden-walk-fine-line-between-nato-and-russia>, (18.03.2017).

teoretycznie, bezstronne podmioty realizujące misję koncyliacyjną w stosunkach międzynarodowych.

Obiektywizując powyższy wywód, warto przyrzeć się potencjalnej reakcji Rosji, która determinuje reorientację bezpieczeństwa państw nordyckich. Ewentualne zawiśnięcie szwedzkiej i fińskiej flagi pod siedzibą główną Sojuszu w Brukseli w sposób oczywisty zmieni rosyjską percepcję sytuacji i bezpieczeństwa narodowego. *Stricte* – układu sił. W sposób oczywisty pogłębi rosyjski kompleks „oblężonej twierdzy” i tak już mocno zasadzony w rosyjskiej kulturze strategicznej. Paradoksalnie, „wrócić” mogą do niej przewartościowania, które sama w pewnym sensie przyspieszyła, zaangażowaniem w euroatlantycko-integracyjną blokadę Ukrainy oraz bliskowschodnią eskalację. Szersze spektrum rosyjskich działań, nie wyklucza jednak wariantu, w myśl którego „adaptacje” innych państw, były przez nią już wcześniej zaprojektowane. Jako inicjator i beneficjent międzynarodowych adaptacji może je paradoksalnie podsycać, w jedynie sobie znanym kierunku. Być może w celu wygrania wojny informacyjnej, w której NATO przedstawione zostanie jako ofensywny i rewizjonistyczny lub co gorsza, do potraktowania tego procesu, jako *casus belli* w kampanii rewanżu za pierwszą zimną wojnę. Obiektywną, choć dla ogółu społeczności międzynarodowej - niezauważalną kwestią - byłoby zasilenie szeregów NATO, państwami o potencjale militarno-geopolitycznym, bynajmniej na papierze, co ukazuje poniższa tabela⁵⁴ - rodem z drugiej dziesiątki sojuszniczej hierarchii.

Państwo	Potencjał militarny na świecie (Global Firepower Index 2016)	NATO powiększone o Finlandię i Szwecję
USA	1	1
Francja	5	2
Wielka Brytania	6	3
Turcja	8	4
Niemcy	9	5
Włochy	10	6
Polska	18	7
Kanada	22	8
Hiszpania	27	9
Grecja	28	10
Szwecja	29	11
Czechy	32	12
Norwegia	38	13

⁵⁴ *Global Fire Power Index 2016*, <http://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>, (12.03.2017).

Holandia	39	14
Rumunia	43	15
Dania	50	16
Finlandia	55	17
Węgry	62	18
Portugalia	63	19
Belgia	65	20
Bułgaria	67	21
Chorwacja	68	22
Słowacja	74	23
Albania	90	24
Litwa	97	25
Łotwa	103	26
Estonia	109	27
Słowenia	111	28
Islandia	<i>Państwo nieuwzględnione w rankingu</i>	29
Luksemburg	<i>Państwo nieuwzględnione w rankingu</i>	30

Tabela 1. NATO bez i z państwami nordyckimi - kryterium hierarchii militarnej.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: *Global Fire Power Index 2016*,
<http://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>, (12.03.2017).

Za to, na pewno jakościowa zmiana statusu geostrategicznego, wynikająca z rozpostarcia kolektywnej obrony nad państwami nordyckimi byłaby odnotowana przez Sztaby NATO i Rosji. Zmieniałoby to diametralnie zdolności potencjalnego wpływania na dawną strefę wpływów przez Kreml. Niwelując potencjalne zdolności ofensywne, w pewnym sensie cementując status quo, który dodatkowo utrwala rosyjska strategia antydostępowa. Mocno skomplikowałaby także Rosji rosnący prymat w „Dalekiej Północy”⁵⁵.

Swoistym wróżeniem z kart, pozostają rosyjskie reperkusje w sytuacji osiągnięcia wewnętrznego konsensusu społeczno-politycznego i zaproszenia Szwecji oraz Finlandii do ratyfikacji Traktatu sojuszniczego w Brukseli. W obecnej sytuacji jest to możliwość, która prawdopodobnie zaistnieć może jedynie w pewnym sensie ad hoc. W sytuacji całkowicie niekalkulującej się Rosji ekspansji i powiększania swojego terytorium, kosztem państw nordyckich. Swoją drogą, w dzisiejszym świecie, nie chodzi już o podbój, szczególnie

⁵⁵ B. Wszeborowski, *Szwecja i Finlandia w NATO?*, <http://www.stosunkimiedzynarodowe.pl/szwecja-i-finlandia-w-nato>, (18.03.2017).

w przypadku tak rozległego geograficznie państwa jak Rosja, a o paraliżowanie inicjatyw prointegracyjnych, powiększających zasięg Zachodu, co ma miejsce chociażby na Ukrainie.

Nieprzesądzony jest również aspekt dość rzadko poruszany w narracji dotyczącej wstąpienia duetu nordyckiego do NATO, jakim jest aprobata obecnych członków NATO. Można odnieść wrażenie, że w Sojuszu może nie być wystarczającej determinacji by rozszerzać granice terytoriów spornych, a tym bardziej ich potencjalnej obrony⁵⁶.

Epilog nordyckiej bezaliansowości może trwać zatem w nieskończoność, a na pewno do czasu ustabilizowania sytuacji, ostudzenia „neomocarstwowych odruchów” wschodniego sąsiada. Faktyczna neutralność Nordyków już dawno była amorficzna. Obecnie właściwie jest wspomnieniem⁵⁷. Rządy w Helsinkach i Sztokholmie będą jednak uderzać w jej nuty, wszak co pokazała historia neutralności tych państw, specyfiką neutralności jest sprawność we władaniu pozorami, modulowana gra aliansową kartą przetargową, który symbolizuje bądź co bądź błąd dyskursu „współpraca czy członkostwo?”⁵⁸, wypełniający na razie swoją rolę. Choć i ta formuła może okazać się kiedyś nieskuteczna.

BIBLIOGRAFIA

WYDAWNICTWA ZWARTE

- Antonowicz Lech. 2011. Podręcznik prawa międzynarodowego, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze "LexisNexis".
- Buzan Barry, Little Richard. 2011. Systemy międzynarodowe w historii świata, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bieleń Stanisław. 2010. „Polityki bezpieczeństwa państw”. Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych. V/2010 : 65-93. <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TPol5/Bielen.pdf>.
- Bukowiecka Halina. 2012. Polityka Federacji Rosyjskiej w regionie Morza Bałtyckiego, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Dośpiał-Borysiak Katarzyna. 2007. Polityka Szwecji i Finlandii w regionie Morza Bałtyckiego. Łódź-Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Dybczyński Andrzej. 2014. Sojusze międzynarodowe. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Cała-Wankiewicz Ewelina. Podgórzeńska Renata. Wacinkiewicz Daniel (red.) 2011. Encyklopedia zagadnień międzynarodowych. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Gałganek Andrzej. 2009. Historia teorii stosunków międzynarodowych. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

⁵⁶ Vide C. Bergqvist, *Determined by history: why Sweden and Finland will not be more than NATO partners*, <http://warontherocks.com/2016/07/determined-by-history-why-sweden-and-finland-will-not-be-more-than-nato-partners/>, (12.03.2017).

⁵⁷ Vide T. Walat, *Neutralność 2.0. Czy Szwecja jest rzeczywiście neutralna?*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1566847,1,czy-szwecja-jest-rzeczywiscie-neutralna.read>, (29.03.2017).

⁵⁸ J. Gotkowska, P. Szymański, *Współpraca czy członkostwo? Szwecja i Finlandia wobec NATO*, „Prace OSW” 2017 (62), <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/prace-osw/2017-03-03/wspolpraca-czy-czlonkostwo-szwecja-i-finlandia-wobec-nato>, (20.03.2017).

- Gruszczyński Krzysztof Jerzy. Szyjko Cezary Tomasz. 2016. Prawo międzynarodowe publiczne. Vademecum studenta. Skrypt akademicki. How to beat the exam stress?, Warszawa: Wydawnictwo AON.
- Kowalicka Marta. 2004. „Polityka neutralności współcześnie”, *International Journal of Management and Economics* 15/2004 : 174-178file:///C:/Users/Marta/Downloads/Zeszyty_Naukowe_SGH-2004-9-15-174-188.pdf.
- Kuźmiak Marta. 2013. Rola unijnych państw neutralnych w kształtowaniu bezpieczeństwa w Europie, Łysomice-Toruń: Dom Wydawniczy DUET.
- Kubaczyk Tadeusz. Żyła Marek (red.) 2016. Ład międzynarodowy w XXI wieku. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej.
- Łazowski Adam. Zawadzka-Łojek Anna. 2011. Prawo międzynarodowe publiczne. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Menkes Jerzy. Cała-Wacinkiewicz Ewelina. 2015. Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Popławski Dariusz. 2013. Między bezstronnością a solidarnością. Polityka bezpieczeństwa europejskich państw neutralnych i bezaliansowych po zimnej wojnie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Schola.
- Rojek Wojciech. 2010. Historia nowoczesnych stosunków międzynarodowych. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Shaw Malcolm N. 2011. Prawo międzynarodowe. tłum. Gojło Juliusz J., Sawicki Stefan, Warszawa: Wydawnictwo "Książka i Wiedza".
- Szubrycht Tomasz. 2010. Bałtyckie wymiary bezpieczeństwa. Gdynia: Akademia Marynarki Wojennej.
- Śmigierska-Belczak Iwona. 2014. Instytucjonalizacja stosunków międzynarodowych w regionie Morza Bałtyckiego. Toruń: Wydawnictwo MADO.
- Oleksiewicz Izabela (red.). 2016. Wymiar bezpieczeństwa państwa w dzisiejszym świecie. Warszawa: Rambler Press.
- Leszczyński Paweł A. Chabasińska Anna. 2016. Z zagadnień bezpieczeństwa Polski i współczesnego świata. Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Naukowe Akademii im. Jakuba z Paradyża.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- 13 najważniejszych decyzji szczytu NATO w Warszawie. 2016. W <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/szczyt-nato-w-warszawie-13-decyzji-sojuszu,659813.html>.
- Advisory Council on International Affairs. 2014. The future of the Arctic region. Cooperation or confrontation? (No. 90/2014), <https://aiv-advies.nl/download/1025edd3-bb95-4885-bdd0-5c77daa1cd8f.pdf>.
- Bednarzak Tomasz. 2015. Japonia stawia na odważniejszą politykę bezpieczeństwa. Ale to nie koniec japońskiego pacyfizmu W <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Japonia-stawia-na-odwazniejsza-polityke-bezpieczenstwa-Ale-to-nie-koniec-japonskiego-pacyfizmu,wid,17201191,wiadomosc.html?ticaid=118314>.
- Bednarzak Tomasz. 2016. Finlandia odchodzi od militarnej neutralności. Z obawy przed Rosją zacieśnia więzy obronne z resztą Zachodu W <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Finlandia-odchodzi-od-militarnej-neutralnosc-Z-obawy-przed-Rosja->

- zaciesnia-wiezy-obronne-z-reszta-Zachodu,wid,18488467,wiadomosc.html?ticaid=11823d.
- Bergqvist Carl. 2016. Determined by history: why Sweden and Finland will not be more than NATO partners W <http://warontherocks.com/2016/07/determined-by-history-why-sweden-and-finland-will-not-be-more-than-nato-partners/>.
- Chandler A., Why Sweden brought back the draft?, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/03/sweden-conscription/518571/>.
- Coffey Luke, Kochis Daniel. 2016. The role of Sweden and Finland in natos defense of the Baltic States W <http://www.heritage.org/research/reports/2016/04/the-role-of-sweden-and-finland-in-natos-defense-of-the-baltic-states>.
- Ćwiek-Karpowicz Jarosław, Secieru Stanisław (red.). 2015. Sankcje i Rosja. Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, https://www.pism.pl/files/?id_plik=19044.
- Deklaracja końcowa szczytu NATO w Warszawie. Nieoficjalne tłumaczenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych. 2016. „Bezpieczeństwo Narodowe”, (I-IV/2016) W https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/37-40_KBN_Deklaracja_szczytu.pdf.
- Eellend Johan. 2016. Friends, but not allies. Finland, Sweden and NATO in the Baltic Sea W <http://www.fpri.org/article/2016/06/friends-not-allies-finland-sweden-nato-baltic-sea/>.
- Global Fire Power Index 2016 W <http://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>.
- Gotkowska Justyna, Szymański Piotr. 2016. Proamerykańska bezaliansowość. Szwecja i Finlandia rozszerzają współpracę wojskową z USA. Warszawa: Ośrodek Studiów Wschodnich. W <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2016-04-01/proamerykanska-bezaliansowosc-szwecja-i-finlandia-rozszerzaja>.
- Gotkowska Justyna. Szymański Piotr. 2017. Współpraca czy członkostwo? Szwecja i Finlandia wobec NATO. „Prace OSW” (62/2017) W <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/prace-osw/2017-03-03/wspolpraca-czy-czlonkostwo-szwecja-i-finlandia-wobec-nato>.
- Gotkowska Justyna. 2013. Szwedzki szpagat. Polityka obronna Szwecji a region Morza Bałtyckiego. (33/2013) Warszawa: Ośrodek Studiów Wschodnich W https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw-33_pl_net.pdf.
- Kowalicka Marta. 2004. “Polityka neutralności współcześnie”. International Journal of Management and Economics” (15/2004): 174-178, http://yadda.icm.edu.pl/bazhum/element/bwmeta1.element.dl-catalog-32aec287-2bf4-415c-8663-e8091aa42161/c/Zeszyty_Naukowe_SGH-2004-9-15-174-188.pdf.
- Maciążek Piotr. 2016. 10 najważniejszych decyzji podjętych na szczycie NATO w Warszawie W <http://www.defence24.pl/405893,10-najwazniejszych-decyzji-podjetych-na-szczycie-nato-w-warszawie> (25.03.2017).
- Niewdana Dariusz. 2016. Szwecja zmierz ku NATO? W <http://obronnosc.pl/2016/06/06/szwecja-zmierza-ku-nato/>.
- O'Dwyer Gordon. 2016. Russia issues fresh threats againts unaligned Nordic States W <http://www.defensenews.com/story/defense/international/2016/05/05/russia-issues-fresh-threats-against-unaligned-nordic-states/83959852/>.
- Palowski Jakub. 2017. Rosja chce utrzymać Szwecję poza NATO. Posunie się do militarnej agresji W <http://www.defence24.pl/525010,rosja-chce-utrzymac-szwecje-pozza-nato-posunie-sie-do-militarnej-agresji>.
- Popławski Kazimierz. 2016. Wywiad z Kristi Raik: Finlandia buduje swój potencjał obronny bez robienia szumu W <http://przegladbaltycki.pl/3648,raik-finlandia-buduje-swoj-potencjal-obronny-bez-robienia-szumu.html>.
- Pyykönen Juha. 2016. Nordic Partners of NATO: How similar are Finland and Sweden within NATO cooperation? Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, http://www.fiia.fi/en/publication/616/nordic_partners_of_nato/ (08.03.2017).

- Relations with Finland. 2017. W http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm.
- Relations with Sweden. 2017. W http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52535.htm.
- Savel Maria. 2016. Finland and Sweden walk a fine line between NATO and Russia
W <https://rusi.org/publication/newsbrief/finland-and-sweden-walk-fine-line-between-nato-and-russia>.
- Schindler R. John.. 2016. Kremlin provocation and war games risk real war
W <http://observer.com/2016/05/kremlin-provocations-and-war-games-risk-real-war/>.
- Sobczyk Kamil. 2015. „Polityka bezpieczeństwa Szwecji - neutralność i bezaliansowość oraz ich perspektywy w obliczu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego”. *Bezpieczeństwo Narodowe* (4/2015): 41-62 W https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/36_KBN_SOB_CZYK.pdf.
- Steffen Sarah, Metzner D. Iwona. 2014. Szwecja i Finlandia w NATO? Wszystko zależy od Putina,
<http://www.dw.com/pl/szwecja-i-finlandia-w-nato-wszystko-zale%5BCy-od-putina/a-17522534>.
- Szwedzi szykują się do wojny z Rosją. Władze wydały instrukcje. 2016.
<https://www.wprost.pl/swiat/10035141/Szwedzi-szykuja-sie-do-wojny-z-Rosja-Wladze-wydaly-instrukcje.html>.
- Szymański Piotr. 2016. Bliższa współpraca obronna Finlandii i USA w cieniu SU-27
W <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-10-12/blizsza-wspolpraca-obronna-finlandii-i-usa-w-cieniu-su-27>.
- Walat Tomasz. 2014. Gołąbek wojny. Pokojowa Szwecja sprzedaje najwięcej broni
W <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1525889,1,pokojowa-szwecja-sprzedaje-najwiecej-broni.read>.
- Walat Tomasz. 2014. Neutralność 2.0. Czy Szwecja jest rzeczywiście neutralna?
W <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1566847,1,czy-szwecja-jest-rzeczywiscie-neutralna.read>.
- Wszeborowski Bartosz. 2011. Szwecja i Finlandia w NATO? W <http://www.stosunki-miedzynarodowe.pl/szwecja-i-finlandia-w-nato>.
- Zuchowicz Katarzyna. 2015. Cena neutralności czyli jak Skandynawia szykuje się do wojny
W <http://natemat.pl/141621,cena-neutralnosci-czyli-jak-skandynawia-szykuje-sie-do-wojny>.